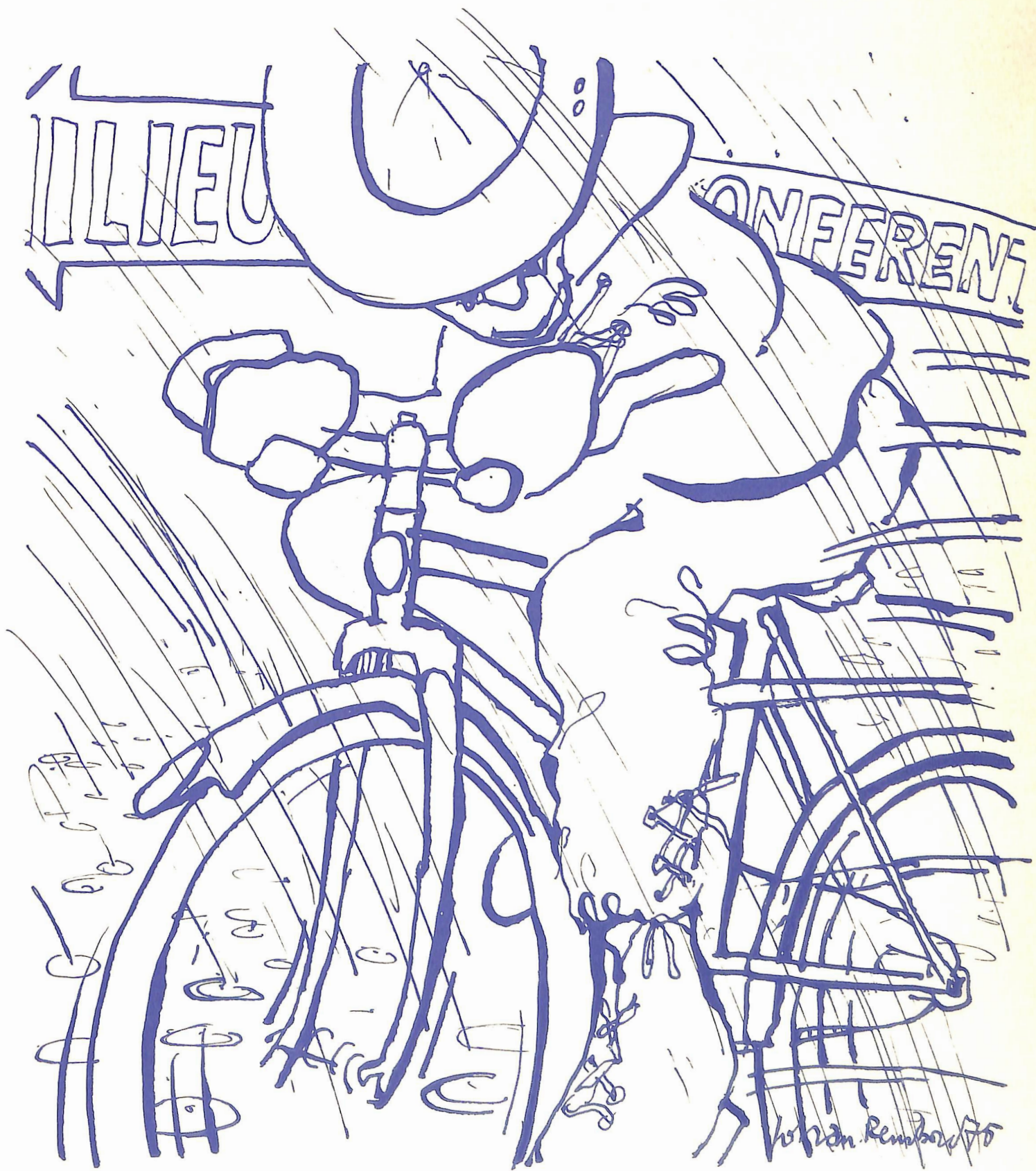

- rede r. hueting: economie van versobering
- ter discussie: relationeel vormingswerk

(advertentie)

De **Stichting Intramurale Geestelijke Verzorging te Enschede**, waarin samenwerken: de Raad van Kerken, het Humanistisch Verbond, twee ziekenhuizen, een revalidatiecentrum en een verpleegtehuis — wil graag het team van 5 pastores uitbreiden met

een humanistisch raadsman

(in half-time functie)

De voorkeur gaat uit naar sollicitanten, die de opleiding voor geestelijk raadsman gevolgd hebben en met enige ervaring.

Inlichtingen en sollicitaties vóór 1 mei bij de secretaresse van de Stichting: mevr. M. Holt-huis-Wissing, Mozartlaan 168, Enschede; tel. 053 - 312615.

Als morgen, na het barsten der atomen

Als morgen, na het barsten der atomen,
ergens een kind in leven blijft,
en — zijn er dan nog parken, bomen? —
de leegte van zijn dag verdrijft,

bindt het zichzelf — desnoods van louter
scherven —
een kleurig halssnoer tot sieraad.
Midden in puin en kwalijk sterven,
o kleine blijheid die weerstaat.

Midden in leed en mismoedig verzaken
(geen wijding krijgt wijding tot loon),
o, onstuitbare drang tot maken,
verbijsterend zinloos en schoon.

Daarom, gedicht, zoveelste kralenrijen,
volhard met de zoveelste loot.
De rest, die stilte heet en zwijgen,
die rest is uitsluitend de dood.

Herwig Hensen

hoofdbestuur

4 april. Een van de gemeenschappen stelde een tegenkandidaat voor het hoofdbestuur. Deze kandidaat schrijft ons echter dat hij zijn kandidatuur in-trekt als er gewoonlijk op vrijdag en za-terdag wordt vergaderd. Dat is inderdaad het geval; geen tegen-kandidaat derhalve.

Er zit uitbreiding van radiozendtijd in de lucht (heel toepasselijk), maar de Mi-nister lijkt niet van zins ons hiervan te laten meedelen. We houden deze zaak aan (en op het Ministerie open) totdat de beslissingen die de zaak verder struk-tureren, zijn genomen.

In een canadese gevangenis bevindt zich Henry Morgenthau die in het (fransprekend-katholieke) Quebec openlijk abortus bedreef. Protesten bij zijn ver-volging (w.o. die van het IHEU) hebben niet geholpen, doch het protesteren houdt aan. Wij richten ons tot minister-president Trudeau ten behoeve van deze vooraanstaande humanist.

De heer G. Kosse studeert psychologie te Amsterdam, heeft enkele doctoraal-scripties vervaardigd over „ons”. De ene is getiteld Het georganiseerd humanisme in Nederland, het andere Persoonlijkheidseigenschappen van de georgani-seerde Humanist. Deze werkstukken werden aan het HB aangeboden.

Nog meer congrespunten kwamen aan de orde: amendementen van enkele ge-meenschappen op gedane voorstellen,

vooral betreffende de positie van de Verbondsraad.

Zulke voorstellen en amendementen hebben nogal eens tot strekking dat het hoofdbestuur wordt teruggedrongen in de richting van (of zelfs gereduceerd tot) louter uitvoeringsorgaan. Welnu, als dat ver gaat, dan mag de Verbondsraad wel om de 14 dagen vergaderen. Dan kan de raad beleid voeren, maar tevens is er dan geen hoofdbestuur meer nodig om-dat men dan beter als raad (of dagelijks bestuur daaruit) met de directeur en an-dere functionarissen overlegt over de uitvoering. Met andere woorden: ik zie het niet met een radicale verschuiving van het beleid naar een college dat én groot is én (mede in verband met de omvang) weinig vergadert. Verhelpt men beide dan heeft men weer een hoofdbestuur, zij het onder een andere naam.

Van der Hulle was op bezoek om een terugblik te geven op zijn werk in Rijn-mond. We hopen zijn (gesubsidieerde) post daar weer te gaan bezetten, en we wensen C. van der Hulle alle goeds toe in zijn nieuwe post van centraal functio-naris voor de geestelijke verzorging in zieken- en bejaardentehuizen.

Met van der Willik was er een gedach-tenwisseling over Omgang met en Eer-bied voor plant en dier, een punt van het Humanistisch Perspectief dat nader uitgewerkt wordt.

A. Wichers

Laatste nieuws

Carmiggelt krijgt J. P. van Praag-prijs

De J. P. van Praag-prijs is dit jaar toege-kend aan Simon Carmiggelt voor zijn wezenlijke bijdrage aan de humanisering van de menselijke betrekkingen. Simon Carmiggelt heeft de prijs aanvaard en zal hem op het congres in Eindhoven persoonlijk in ontvangst nemen. Eerder werd deze prijs toegekend aan Amnesty International en aan dr. A. L. Constandse.

Geef 24 en 25 mei
uw auto vrij

GEMEENSCHAP BUSSUM EN
OMSTREKEN

de weg van het relationeel vormingswerk

Het relationele vormingswerk is geleidelijk aan een belangrijke plaats in het Verbondswerk gaan innemen. In „Humanist” (6 maart 1975, blz. 6) wordt gekonkludeerd, dat er nog veel gedaan moet worden, maar dat we op de goede weg zijn. Laten we deze laatste uitspraak eens nader beschouwen.

Er is geen twijfel over mogelijk, dat er binnen en buiten het Verbond behoefte aan degelijk werk bestaat. Het is echter zeer de vraag, of het relationeel vormingswerk deze behoefte **kan** vervullen en ook, of het deze behoefte **moet** vervullen. We lezen, dat het enquêteformulier over het werk in het seizoen 1973/74 aan alle 250 deelnemers werd toegestuurd. Minder dan 50 van hen reageerden positief op de vraag: „Wat heeft u voor uzelf aan de groep gehad?” en slechts 16 deelnemers reageerden positief op de vraag: „Wat heeft u eraan gehad voor uw thuis- en/of werksituatie?”.

In totaal 45 bezwaren van verschillende soort werden er ingebracht op de vraag: „Welke bezwaren heeft u tegen de opzet van de groep?”. Heel kort wordt verwezen naar nog enkele negatieve reacties. Elke verwijzing naar de antwoorden op de overige vragen ontbreekt. Evenmin blijkt een spoor van interesse voor de vraag, waarom liefst 200 deelnemers helemaal niet hebben gereageerd. Dat is vreemd; met hen heeft toch een tijdlang een zeer persoonlijke relatie bestaan! Met andere woorden: gemiddeld 13 pct. van de deelnemers antwoordt positief op twee geselecteerde vragen, en 80 pct. antwoordt niet, en op grond daarvan moeten we geloven, dat we op de goede weg zijn. Een goed voorbeeld van misbruik van enquête-uitslagen.

Maar er is meer. In de maatschappij is grote behoefte aan relationeel vormingswerk en verwante zaken, en deze behoefte wordt weerspiegeld in de sterke belangstelling voor wat het Verbond eraan doet. De deelnemers hopen door hun deelname op een of andere wijze **anders** te worden: anders te zien, te denken, te voelen, te reageren, wanneer zij weer terug zijn in hun gezin, werk of vriendenkring. In een enquête kun je er misschien achter komen, of de deelnemers denken, dat ze anders zijn geworden. Echter, door diverse oorzaken treden er vaak grote verschillen op tussen het subjectieve oordeel over zichzelf en het voor anderen objectief konstateerbare gedrag. Hoe het eigen oordeel over een vermeende verandering is zegt niets over de vraag, of men **werkelijk** anders is geworden. Dat laatste kun je alleen maar te weten komen uit zorgvuldig wetenschappelijk onderzoek, waarbij men uitgaat van het gedrag van de deelnemers, zoals dat wordt gezien door hun omgeving: hun gezinsleden, collega's, bazen, ondergeschikten of vrienden, of door onafhankelijke waarnemers. Daarbij moeten de uitspraken van deze mensen uit de omgeving worden vergeleken met uitspraken over mensen, die geen vormingsactiviteit hebben ondergaan. Dergelijk onderzoek is veel gedaan.

Daarbij is gevonden, dat de mensen soms wel en soms niet aantoonbaar veranderen. De effecten blijken van vele factoren af te hangen. Bovendien: het is zo moeilijk om dergelijk onderzoek echt goed te doen, dat de effecten die wel werden gevonden twijfelachtig zijn. Zeker springen we in onze samenleving niet goed met onze relaties om en zeker moet hieraan verbeterd worden. Maar dat relationeel vormingswerk hier ook maar iets aan kan bijdragen is volstrekt onzeker.

Nu wordt vaak als argument tegen het bovenstaande gehanteerd, dat de deelnemers behoefte aan relatietraining hebben, dat velen **zelf** het gevoel hebben, dat ze er veel aan hebben en dat het daar toch in laatste instantie om gaat. Dit is een twijfelachtige en gevaarlijke redenering. Om te beginnen moet je je namelijk niet slechts afvragen, welke positieve gevoelens de deelnemers tijdens en na de bijeenkomsten hebben, maar ook welke **negatieve** gevoelens ze hebben. Deze laatste komen namelijk ook veel voor en ze worden lang niet altijd goed verwerkt. Nu en dan treden er zelfs suïcidepogingen op, die soms niet en soms wel slagen. Deze laatste zijn extreme gevallen en niet uitsluitend door het vormingswerk veroorzaakt, maar veel leed van geringere omvang komt niet naar buiten. Antwoordden die 80 pct. van de deelnemers wellicht niet, omdat ze teleurgesteld waren?

Het is niet alleen twijfelachtig, maar ook gevaarlijk om te zeggen, dat het om het eigen gevoel gaat. Evenzeer gaat het namelijk om het gevoel van de **omgeving**. In de gevallen, waarin relationeel vormingswerk de mensen werkelijk verandert is het zeer de vraag, of dit gunstig is voor de omgeving. Soms zal dit het geval zijn, maar soms zal het tegenstelde het geval zijn en verslechteren de relaties met de omgeving, zonder dat er iets positiefs tegenover staat. En wat het vaakst optreedt: een gunstig of een ongunstig effect, daar weten we niets van.

Maar dit is niet het enige. Vaak valt in verband met het vormingswerk de term „**humanistische psychologie**”. Voor iemand, die voor het humanisme voelt en denkt (en er eventueel aan probeert bij te dragen), dat de psychologie het menselijk geluk bevordert, klinkt humanistische psychologie aangenaam in de oren. Bij veel psychologen bestaat echter twijfel, of van de humanistische psychologie wel een bijdrage aan de psychologie mag worden verwacht. Ik wil deze twijfel slechts noemen, maar er niet verder op ingaan. We moeten ons echter wel afvragen, of de humanistische psychologie wel zo humanistisch is. Ik meen, dat humanistische psychologie en relationeel vormingswerk niet alleen niet zoveel met het humanisme te maken hebben, maar er in zeker opzicht mee in strijd zijn.

Ongetwijfeld moeten we onszelf leren kennen, alvorens we ooit de ander kunnen begrijpen en een goede relatie met

de ander kunnen hebben. Echter, al te vaak vat men zichzelf begrijpen op als de eigen fouten begrijpen en tevens deze aanvaarden. En wat nog gevaarlijker is: al te vaak is de zelfkennis niet het eerste stadium op weg naar de relatie met de ander, maar blijft men in dit in wezen egocentrische stadium steken. Hoe „lekker” vinden veel mensen het niet, om als iemand anders over zijn probleem wil praten met hun eigen probleem naar voren te komen. Dit **egocentrisme** is misschien niet een onvermijdelijk gevolg van de humanistische psychologie, maar het is wel een ervan te duchten gevaar.

Het relationeel vormingswerk levert ons een tweede anti-humanistisch gevaar, namelijk een bepaalde soort **irrationalisme**. Een van de zaken, welke men probeert aan te leren, is te luisteren naar de motieven van de ander, te herkennen, wat de ander „eigenlijk” wil zeggen. Het gaat er daarbij niet slechts om te luisteren, naar wat de ander met zijn woorden zegt, maar ook wat hij in zijn manier van zeggen over zijn gevoelens en beweegredenen tot uiting brengt. Voor een goed contact is het onmisbaar, inderdaad je in de **motieven** van de ander te verdiepen.

Het gevaar is echter, dat dit te zeer, zo niet uitsluitend, gebeurt, ten koste van het luisteren naar de **argumenten** van de ander. Wil er van een goede relatie sprake kunnen zijn, dan moet het „op de man spelen” beperkt zijn en er moet ook serieus „op de bal”, dat wil zeggen de inhoud van wat de ander zegt, worden ingegaan. In een goede training moet worden geoefend in het onderscheiden van en een evenwichtige verdeling tussen het luisteren naar argumenten en het luisteren naar motieven. Echter, al te vaak wordt dit onderscheid niet gemaakt en wordt het belang van het luisteren naar motieven overdreven of worden beide met elkaar verward. Dat is irrationeel en daarom anti-humanistisch.

Ik wil niet beweren, dat het relationeel vormingswerk niets dan slechts te bieden heeft, noch dat het niet op de weg van het Verbond ligt, zich met relationeel vormingswerk bezig te houden. Ik hoop echter te hebben duidelijk gemaakt, dat de manifeste maatschappelijke behoefte niet het enige of belangrijkste uitgangspunt bij de beleidsbepaling dient te zijn. We dienen ons af te vragen, hoeveel aandacht er, in vergelijking met de aandacht voor de andere Verbondstaken, aan dient te worden besteed. We dienen ons af te vragen, in hoeverre de onderliggende ideologie voortvloeit uit dan wel strijdig is met humanistische uitgangspunten. We dienen ons af te vragen, wat voor soort geestelijke gesteldheid het relationeel vormingswerk beoogt te bevorderen en wat voor geestelijke gesteldheid het in feite bevordert. We dienen ons voor alles af te vragen, uit wat voor soort samenleving de sterke behoefte aan relatietraining voortvloeit en of, en zoja hoe, we aan deze behoefte moeten voldoen, dan wel welke andere wegen er zijn, de samenleving te verbeteren. Het is noodzakelijk, dat er een kritische discussie over het relationeel vormingswerk wordt gevoerd.

D. van Kreveld

economie van materiële versobering

We onderscheiden twee categorieën: middelen en behoeften. De middelen — de economische goederen — zijn vrijwel altijd, in principe zelfs altijd objectief meetbaar. Ook de milieugoederen. De middelen zijn meestal materieel.

Onze omgeving (water, bodem, lucht, grondstoffen, energiedragers, flora en fauna) is opgebouwd uit materie en overleving hangt af van de manier waarop wij mensen daarmee omgaan.

De behoeften zijn daarentegen een psychische categorie. Zij zijn m.i. niet meetbaar. Bij overlevingsproblematiek gaat het om niet marktbaar, zogenaamde collectieve goederen. De voornaamste hiervan zijn bijvoorbeeld: het natuurlijke milieu en veiligheid. Er bestaat nauwelijks een instrumentarium dat de dringendheid van de behoefte aan deze goederen vast kan stellen.

Bij welke samenstelling is naar onze mening onze behoeftebevrediging (onze welvaart) het meest gediend? Dat hangt af van de gewichten die wij mensen aan de verschillende goederen geven. Het hangt af van wat we willen.

De economie kan niets willen en er is niets economisch noodzakelijk. Het gaat maar om twee vragen: wat willen we en: zijn we in staat te besluiten wat we willen?

We mogen zo langzamerhand als bekend veronderstellen dat de schaarste niet meer alleen bestaat uit goederen die we zelf maken. Ook schoon water, zuivere lucht, ruimte, flora en fauna zijn schaars geworden.

Het is mogelijk te berekenen met hoeveel minder productie we genoeg moeten nemen om een bepaalde kwaliteit van het milieu te herkrijgen. Maar geen econoom kan afleiden welk gewicht de mensen toekennen aan elk van deze beide soorten goederen, omdat de natuur nu eenmaal niet over de markt wordt verhandeld.

Het toekennen van deze gewichten gaat niet via het markt- maar via het budget-mechanisme.

En de meest interessante vraag voor dit symposium lijkt me daarom deze: vinden we dat ons politiek besluitvormingssysteem onze wensen — globaal — redelijk tot uitdrukking brengt of niet? Als het antwoord „ja” luidt kunnen we tevreden naar huis gaan. Het milieu wordt dan weliswaar verder verpest, maar we hebben ons dan althans bevrijd van een stuk hypocrisie.

De door ons gekozen Kamer kan straks ja of nee zeggen tegen de voorgestelde kerncentrales met een geïnstalleerd vermogen van 3.000 MW. We kunnen onze industrie de anti-vervuilingsmaatregelen opleggen of beter nog de recirculatieprocessen voorschrijven die we willen. We kunnen als we dat willen de wegebouw stoppen, de vliegvelden niet uitbreiden, de afgebroken fietspaden weer aanleggen, de ruilverkavelingen terugdraaien en onze estuaria veilig stellen. Ook kunnen we de researchgelden besteden voor de ontwikkeling van de ex-

ploitatie van de bekende schone, veilige en niet uitputbare energiebronnen.

We moeten ons niet verschuilen achter „economische machten” of achter het ontbreken van wetenschappelijke zekerheid of van onomstotelijke normen. We moeten het doen met waarschijnlijkheden, en dat weten de zekerheidsvragers best. Welnu, de modelmatige aanpak van Forrester, Meadows, Mesarovic en Pestel laat zien dat overleving van onze cultuur hoogstwaarschijnlijk gevaar loopt bij onveranderd gedrag.

De eerste twee vrezen „overshoots” met als gevolg catastrofale terugval. De laatste twee zijn beducht voor spanningen tussen arme en rijke landen die de wereld niet kan verdragen. De norm die hieruit valt af te leiden is: het produktieniveau in de noordelijke landen verlagen, de bevolkingsgroei mondiaal ombuigen, het welvaartsverschil verkleinen en in de zuidelijke landen een ontwikkelingspatroon op gang brengen volgens een ander stramien dan dat van de geïndustrialiseerde landen anno 1975.

Kringloop

Ook op grond van de biologische literatuur valt een gedragsregel voor overleving op te stellen. Toonaangevende auteurs als E. P. Odum houden ons onder meer voor: de kans op rampen kan sterk worden verminderd wanneer de menselijke handelingen door het toepassen van kringloop-processen (weer) onderdeel worden van de ecologische kringloop. Dit zal in de praktijk neerkomen op recirculeren van grondstoffen, het overgaan op niet vervuulende, aanvulbare energiebronnen en een gebruik van de grond dat voldoende ruimte laat voor het functioneren van natuurlijke ecosystemen. Er is niet veel verbeeldingskracht voor nodig om in te zien dat we om aan deze voorwaarde te voldoen ons produktieniveau en bevolkingstal drastisch moeten verminderen. Dat kan, als we het anders, vooral kleinschaliger aanpakken. Maar dat zouden we eerst moeten willen.

We weten dat we op een eiland van voorspoed leven, geografisch en historisch, maar we zijn terecht bezorgd over de sociale gevolgen van omvangrijke werkloosheid. Daarom willen we ons het verband tussen werkgelegenheid en overleving helder voor de geest brengen om straks niet van de regen in de drup te komen.

Om te beginnen gaan we ervan uit dat meer beter is dan evenveel. Niet alleen meer in hoeveelheid, maar ook meer in kwaliteit en afwisseling. Voor wat betreft de geproduceerde goederen en diensten veronderstellen we dat de opvoering van de hoeveelheid reeds bekende goederen goed is, maar ook de introductie van nieuwe. De boekdrukkunst, centrale verwarming, telefoon, leidingwater, grammofoon, televisie, fiets, automobiël, brommer, nieuwe muziekvormen, voetballen, nieuwe stijlen in de beeldende kunst, mode, vrije tijd en de ontdekking van de buitenaardse ruimte,

het is allemaal goed. Bij acceptatie van de stelling „meer is beter” worden de psychologische bezwaren tegen het verkrijgen van steeds meer goederen aan de kant gezet. Grof gezegd stellen we dat dit bezorgheid is van mensen die al veel hebben of van mensen die ontkennen dat onze cultuur te danken is aan de menselijke fantasie om nieuwe dingen te ontdekken en te gebruiken.

We nemen voorts aan dat het fenomeen werkgelegenheid twee kanten heeft. Aan de ene kant beschouwen we arbeid als een offer. Werk is meestal inspannend, eentonig, zwaar of gevaarlijk. We zetten arbeid daarom alleen in als het zinvol is. Aan de andere kant betekent arbeid een stuk levensvervulling.

Hoewel door het een en ander het besef „Wie niet werkt zal niet eten” wat is afgezwakt geeft niet deelnemen aan het arbeidsproces veruit de meeste mensen een gevoel van uitsluiting en parasiteren.

We veronderstellen ten aanzien van de werkgelegenheid twee belangrijke drijfveren, één om zoveel mogelijk arbeid uit te schakelen en één om werkgelegenheid te scheppen. De eerste is waarschijnlijk de sterkste. Verhoging van de produktie per man is een overheersende tendens in onze economie. Het zit gebakken in de individuele mens (arbeid is een offer!) en de concurrentie dwingt ertoe. Produktiviteitsverhoging betekent een gegeven produktie halen met zo weinig mogelijk mensen. De uitgeschaalde werkers kunnen meer van hetzelfde produkt maken of nieuwe produkten die inventieve mensen hebben bedacht en die aanslaan bij de consumenten. Vooral door dit laatste wordt voortdurend nieuwe werkgelegenheid geschapen.

Toch is dit proces steeds met bezorgdheid gadeslagen door een aantal economen, sociologen en futurologen. Bij sommige toonaangevende auteurs heerst vrees voor het bereiken van een verzadigingspunt, waardoor massale werkloosheid kan optreden of een teveel aan vrije tijd ter beschikking komt die tot sociale onrust leidt (de mensen zouden niet in staat zijn zichzelf bezig te houden en ledigheid is des duivels oorkussen). Ook wordt vaak de vrees geuit dat het proces leidt tot nonsens-produkten, die de mensen meer kwaad dan goed doen.

Al deze bezorgheid is in lijnrechte tegenspraak met onze eerste stelling „meer is beter”.

Tot voor enkele decennia was de gangbare opvatting dat groei op den duur de problemen wel zou oplossen. Zelfs het gevecht om de koek verloor zijn scherpe kanten omdat het in een groeisituatie nog slechts gaat om fasering: de een krijgt wat later een nieuwe hap dan de ander, maar ten slotte krijgt iederéén meer.

Groei-optimisme

Wanneer we leefden in een oneindige omgeving, zou er alle reden zijn het

groei-optimisme te blijven aanhangen en door te gaan met het steeds verder opvoeren van de produktie. Veel mensen zijn de afgelopen paar jaar gaan inzien dat onze omgeving eindig is.

Er is een onverzoenlijk conflict tussen de hoeveelheid geproduceerde goederen en diensten, beschikbaar voor consumptie, enerzijds en de kwaliteit en kwantiteit van onze omgeving anderzijds. Beide categorieën goederen dragen bij tot onze behoeftebevrediging (onze welvaart). We zullen ze daarom optimaal moeten combineren, dat wil zeggen: er gewichten aan toekennen. Waar het nu om gaat is, aan welke kant van de weegschaal wordt de werkgelegenheid meegewogen?

Uit ons gedrag blijkt dat we aan veel produktie voor deze generatie een hoger gewicht blijven toekennen dan aan een veilig milieu.

Er wordt wel voorgesteld het milieuprobleem principiëler aan te pakken, namelijk door zo te produceren en te consumeren dat minder belasting van het milieu ontstaat. Deze meer principiële aanpak vraagt in het algemeen aan de ene kant aanzienlijk meer arbeid maar schakelt anderzijds ook werkgelegenheid uit. Het netto effect valt niet altijd met zekerheid vast te stellen, maar het is toch wel waarschijnlijk dat per saldo meer werk ontstaat dan wordt uitgeschakeld. Het is speciaal dit terrein, waarop naar mijn mening met vrucht onderzoek kan worden gedaan.

Een voor de hand liggend voorbeeld van een principiële aanpak is het afschaffen van een groot deel van het verpakkingsmateriaal. Wegwerpverpakking, wegwerpbestek, wegwerpbekers en -borden en broodbeleg verpakt per plakje zijn ingevoerd om arbeid uit te schakelen ter wille van produktiviteitsverhoging in de goederendistributie en de horecabedrijven. Maar ze vormen een gigantische berg afval.

Wanneer we besluiten weer eieren in een mandje te halen en melk in een kannetje gaat weliswaar enige werkgelegenheid verloren in de verpakkingsindustrie, maar als het prijsmechanisme in het verleden goed heeft gewerkt (en dat heeft het vast en zeker) ontstaat een veelvoud aan arbeidsplaatsen voor bedienend personeel. Het resultaat zal, zoals bij iedere milieuvriendelijke maatregel, zijn: minder geproduceerde goederen en diensten (deze worden door de maatregel immers duurder) maar meer milieu. Er wordt voorkomen dat afval ontstaat, de op autoverkeer ingestelde superstores verdwijnen, de buurtwinkel krijgt zijn kans, de kwaliteit van de arbeid stijgt, de contacten worden menselijker.

Een ander voorbeeld van principiële milieuaanpak is invoering van biologische landbouw. Deze is kleinschalig en daardoor arbeidsintensief. Aan de andere kant is het uitdrukkelijk de bedoeling van pioniers als Sietz Leeftang van de Kleine Aarde de produkten niet over grote afstanden te vervoeren maar te verkopen in de onmiddellijke omgeving van het bedrijf. Hierdoor vallen tussenschakels uit en gaat werkgelegenheid verloren. Het is niet zeker wat de resultaten van de twee bewegingen is, maar vermoed wordt dat meer werkgelegenheid wordt gecreëerd dan teniet gedaan

(de produkten van biologische landbouw zijn duurder).

De enorme produktiviteitsstijging heeft reparatie van goederen voor een groot deel uitgeschakeld. Stimulering van duurzaam gebruik spaart milieu (plus grondstoffen en energie) en schept naar alle waarschijnlijkheid veel meer werk in de onderhoudssector dan verloren gaat in de produktiesector.

Stimulering van goederen- en personenvervoer per rail is één van de noodzakelijke maatregelen om de desastreuze versnippering van het landschap door wegenbouw en extensieve suburbanisatie te voorkomen. Het is arbeidsintensiever (c.q. tijdrovender) dan autovervoer en zal daarom per saldo werkgelegenheidsverhogend werken (en daardoor duurder zijn).

Aanpassen aan de eindigheid van de aarde zal waarschijnlijk meer werkgelegenheid scheppen dan ons lief is. Ik krijg de indruk dat het werkgelegenheidsargument één van de uitvluchten is om aan die aanpassing te ontkomen, omdat we in ons hart het plezier van ons huidige consumptieniveau niet willen opofferen ter wille van betere kansen voor komende generaties.

Vlindernetjes

Ik heb twee slotopmerkingen. De eerste betreft de lastenverdeling. Ongelijkheid van inkomens wordt vaak verdedigd op grond van verschillen in de bijdrage aan de produktie. We hebben thans te maken met een nieuwe categorie schaarse milieugoederen. Globaal geldt: meer consumptie betekent grotere belasting voor het milieu. De ruimte, die steeds schaarser wordt, het zelfreinigend vermogen van water dat wordt aangetast, frisse lucht, stilte, flora en fauna zijn niet door mensen gemaakt. Men kan zich daarom afvragen op grond van welk recht sommige mensen (of landen!) het milieu zwaarder mogen belasten dan andere.

De tweede betreft onze democratie. Er

zijn mensen van onverdacht democratische huize die vanwege het belang van de zaak zeggen: als overleven niet goedschiks gaat, dan maar kwaadschiks. Nu is de milieulobby bedrevener in het hanteren van vlindernetjes dan van geweren, maar toch ligt hier een serieus probleem. We kunnen de discussietijd daarom het beste besteden aan de vraag hoe we het doen. Ik vind die vraag moeilijk en heb er geen antwoord op. Het is makkelijker om te zeggen hoe we het niet moeten doen. We zagen zojuist al dat de titel van mijn voordracht „Een economie van materiële versobering” onzin is. Maar de titel van ons basisdocument „Welvaartsdaling in een zich ontwikkelende samenleving” slaat alles. Want hoe zit het nu eigenlijk, vinden we overleven wél leuk of niet leuk? Als we overleven fijn vinden en om die reden ons gedrag wat bijstellen gaan we natuurlijk in welvaart vooruit! Het gaat er alleen maar om wat we vooruitgang vinden: het verkleinen of het vergroten van onze overlevingskansen. Wanneer het laatste het geval is moeten we hier niet sikkeneurig met rimpels in het voorhoofd bij elkaar gaan zitten, maar deze dagen vrolijk doorbrengen. Want wát we moeten doen om de overlevingskansen te vergroten is uiterst eenvoudig en dat lijkt me toch een lichtpunt. Om de stemming er wat in te brengen zal ik van de zojuist gegeven voorbeelden er één aanschouwelijk voorstellen. We kiezen een overheid die het particulier gebruik van de auto afschaft. We congresseren wat minder, maar voor het bezoek aan een echt belangrijk symposium gebruiken we deze haaktas. Daarin stoppen we de congresstukken en een regenbroek met een vrolijke kleur. We haken de tas aan de bagagedrager, fietsen naar het station en huren op de plaats van bestemming een fiets van de N.S. Als het regent trekken we die broek aan. Kijk, zo. In alle ernst: denkt u dat je met deze kleurencombinatie (donkerblauw en knalgeel) en een bordje om de hals met de tekst „Overlevingsproblematiek” een kans maakt op een plaatsje in het Stedelijk Museum?

IHEU richt zich tot Unesco

Het hoofdbestuur van de Internationale Humanistische en Ethische Unie, waarbij in Nederland het Humanistisch Verbond, Humanitas, de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden en het Humanistisch Thuisfront aangesloten zijn, is van 21 t.m. 23 maart jl. in Breukelen bijeen geweest. Bij die gelegenheid heeft het bestuur een resolutie aanvaard waarin het zijn bezorgdheid uitsprak over de gang van zaken bij Unesco.

Het zal u niet ontgaan zijn dat Unesco de laatste maanden regelmatig in het nieuws is geweest. Daarbij ging het steeds om Israël. Van verschillende zijden kwamen protesten tegen de houding van de Algemene Conferentie van Unesco jegens Israël. Die conferentie vond plaats in oktober en november van het vorig jaar.

U vraagt zich misschien af waarom de Internationale Humanistische en Ethische Unie zo laat reageert. In de eerste plaats omdat het hoofdbestuur van de Internationale Humanistische en Ethische

Unie — ook wel IHEU genaamd — slechts één maal per jaar bij elkaar komt. In de tweede plaats omdat de zaak waar het om gaat, niet alleen Israël betreft.

Waarom matigt de IHEU zich het recht aan zich over de gang van zaken bij Unesco uit te spreken? Omdat de IHEU van Unesco consultatieve status heeft gekregen, dat wil zeggen, de IHEU behoort tot een groep van organisaties met activiteiten die in de interessesfeer van Unesco liggen. Unesco kan, wanneer zij dat nodig acht, deze groep of een deel er van raadplegen over onderdelen van haar programma. Natuurlijk kunnen de organisaties in kwestie ook het initiatief nemen.

Dat heeft het hoofdbestuur van de IHEU nu gedaan. Het maakt zich namelijk zorgen over het feit dat sommige van de lidstaten van Unesco het spreekgestoelte van Unesco gebruiken — of liever misbruiken — om hun vijandigheid jegens andere landen tot uitdrukking te brengen. De IHEU is daar tegen, omdat het humanisme er van uitgaat dat wij mensen van elkaar afhankelijk zijn, dat wij elkaar dienen te respecteren en dat wij voor elkaar een bepaalde verantwoordelijkheid hebben. Bovendien acht het hoofdbestuur van de IHEU de gesignaleerde verschijnselen, te weten een inmenging van de zijde van Unesco in de betrekkingen die de eerder genoemde groep van consultatieve organisaties onderhoudt met niet-aangesloten landen (niet genoemd in de resolutie, maar gedacht wordt aan Rhodesië in het verleden en aan Taiwan thans) en de houding jegens Israël dat wel met name genoemd wordt, in strijd met de beginselverklaring van Unesco die stelt dat het brengen van de mensheid tot rechtvaardigheid, vrijheid en vrede een taak is van alle volken die zij in gezamenlijk overleg moeten volbrengen. In deze beginselverklaring staat ook dat een vrede die gebaseerd is op politieke en economische afspraken nooit een blijvende vrede kan zijn. Die blijvende vrede komt er pas, wanneer er een geestelijk en moreel saamhorigheidsgevoel ontstaat.

Naar het inzien van het hoofdbestuur van de Internationale Humanistische en Ethische Unie zijn we thans op de verkeerde weg. Wanneer men van de zijde van Unesco beweert dat de status van Israël geen verandering heeft ondergaan, kunnen wij dat — technisch gezien — beamen. Men dient echter wel te bedenken dat een land op een zijspoor gezet kan worden door zijn status juist niet te veranderen, het wordt dan buiten spel gezet.

Israël is slechts één van de verschijnselen. De humanistische organisaties over de gehele wereld zullen er bij hun respectieve regeringen op aan moeten dringen dat deze de beginselen van Unesco trouw blijven, hoe moeilijk dat misschien ook moge zijn, gezien de grote invloed van de Verenigde Naties op het gebeuren bij Unesco.

Stuur gemeenschaps-krantjes, verslagen van lezingen en activiteiten naar het redactie-adres: Oudegracht 152, Utrecht. Zo kan Humanist een écht leden-blad worden.

In memoriam Annie Treurniet

Op 8 maart is overleden mevrouw Annie Treurniet. Ze werd 67 jaar. Al geruime tijd ziek, droeg ze haar lot op bewonderenswaardige wijze.

Mevrouw Treurniet was vrijwel vanaf de oprichting lid van het Humanistisch Verbond en samen met haar man bekend met de oprichters. Zij hielden zich in die beginperiode vooral bezig met het organisatorische werk dat nodig was; later ging mevrouw Treurniet zich met name wijden aan geestelijke verzorging. Men zou haar een van de eerste geestelijke raadvrouwen kunnen noemen. Samen met de heer dr. D. Prins (o.a.) werkte zij in Den Haag op eigen houtje, maakte contact met anderen die zich ook bezig hielden met het helpen van mensen in geestelijke nood en legde zodoende de bouwstenen voor de organisatie van de geestelijke verzorging.

Volgens hen die haar kenden was ze een vrouw met buitengewone kwaliteiten: ze kon rustig luisteren, zich helemaal openstellen voor de ander en straalde vertrouwen uit, zodat men zeker wist dat wat gezegd werd veilig bij haar was.

In de gemeenschap Den Haag was ze jarenlang actief in het bestuur, ook was ze lid van het bestuur van Humanitas en geruime tijd lid van het hoofdbestuur van het H.V.. De crematie werd bijgewoond door naaste vrienden, de ere-voorzitter van het Verbond, de heer van Praag en zijn vrouw.

Ze was een vrouw die de humanistische ideeën in het dagelijkse leven in praktijk bracht, zich inzette voor haar medemensen en daarbij heel bescheiden bleef. We wensen haar echtgenoot, familie en talloze vrienden veel sterkte toe.

Jonge „Humanist”

Het ligt in de bedoeling een aflevering van „Humanist” samen te laten stellen door jonge Humanisten. In overleg met de redactie zullen bijdragen worden uitgekozen van verbonds-leden tot plm. 30 jaar en zal er eventueel een éénmalige jeugd-redactie worden vastgesteld.

Jonge Humanisten, die belangstelling of ideeën hebben, artikelen kunnen schrijven of anderszins een bijdrage (bijv. illustraties) willen leveren, worden verzocht contact op te nemen met de redactie (iedere dinsdag), Oudegracht 152, Utrecht. Oudere leden: geef dit bericht door!

Jetske Mijs

Rectificatie

In het artikel „Vertrossing” is een fout geslopen. Per abuis zijn de woorden van Peter Hofstede in de mond gelegd van Prof. Ten Have en omgekeerd. Onze verontschuldiging hiervoor.

BRIEVEN - BRIEVEN - BRIEVEN

Vrijwillige geestelijke raadslieden

Het grootste sieraad van de ouderdom is autoriteit

Cicero (106 v. Chr.)

Het is bekend dat Kerkelijke instellingen subsidie krijgen voor hun geestelijk werk onder bejaarden, beter gezegd voor de ouderwordende mens. Tot nu toe is het Humanistisch geestelijk werk niet gesubsidieerd voor de ouderwordende mens boven de 65-70 jaar. Men zou van de huidige regering kunnen verwachten dat het Humanistisch Verbond gelijke rechten had als de kerkelijke instellingen.

Helaas het Humanistisch Verbond is niet in staat, vanwege de grote kosten, de weinige Geestelijke Raadslieden in vaste dienst in te zetten voor de ouderwordende mens. Dat is een nare kwestie. Geestelijke hulp voor onkerkelijken is hoog nodig en gewenst. Het is gebleken, gezien mijn ervaring als oud G. Raadsman, dat veel ouderen moeilijke problemen hebben. B.v. de drempel van het werkzaam leven naar de oude dag dat abrupt eindigt. De drempel van de woning waarin zij lief en leed hebben meegemaakt naar een huurflat of huis aangepast voor de ouderwordende mens. En vooral de drempel naar een verzorgingshuis is een gebeuren in een mensenleven die men zowel fysiek als psychisch niet mag onderschatten. Het is een harde noodzaak. Er moet begeleiding zijn voor deze mensen.

Voor de ouderwordende mens is de eerste aanpak dat hij als een volwaardig mens wordt beschouwd en als zodanig wordt behandeld. Er zijn er die mentaal heel goed zijn en zelfs in staat zijn volwaardig werk te leveren.

In een vergadering van L.S.B. kwam eens ter sprake om mensen boven de 65

jaar in een huisvesting voor bejaarden in een bestaande of nog op te richten stichting als bestuurslid op te nemen. En wat was het antwoord, ik citeer nu letterlijk „velen boven de 65-jarigen willen geen grote verantwoordelijkheden meer dragen”. Deze mentaliteit beschouwen de 65-jarigen als discriminatie, een groot woord maar helaas waar. Er zijn bewijzen te over om dit te logenstraffen. Men legt het odium op 65-jarigen die dat niet verdiend hebben. Zij voelen zich dan als, ik word niet ge-accepteerd, ik ben te oud, ik ben afgedaan. Wij zitten gevangen in een systeem, niet door de ouderwordende mens bedacht, maar door hen die zo gaarne de oudere mensen betuttelen.

Ik had deze aanloop nodig, ook voor hen die mentaal goed zijn maar niet ge-accepteerd worden, om een oproep te doen om vrijwillige raadslieden op te leiden door het Humanistisch Verbond. Mogelijk is het beter deze vrijwilligers te noemen „Vrijwillige Humanistische Raadslieden ter onderscheiding van de Geestelijke Raadsman”. Deze opleiding is nodig. Men kan niet zo maar iemand aanstellen. Wij oud vrijwillige raadslieden die onder leiding van onze vriend Schonk tot Raadslieden zijn gevormd, hebben toch bewezen dat vrijwillige raadslieden vruchtbaar werk kunnen doen niet alleen maar ook vele mensen hebben geholpen die het moeilijk hadden. Wil het Humanistisch Verbond initiatief nemen tot opleiding van vrijwillig Humanistisch Raadsman of Raadsvrouw en dan speciaal voor de ouderwordende mens om mee te helpen de drempel te overschrijden.

Het woord van Cicero 106 jaar vr. Chr. (De Senectute) schijnt niet te gelden voor deze tijd.

Velp, J. E. van den Berg

Liefde dankzij afgereageerde woede

„Als voorbeeld van cultureel-bepaalde vreedzaamheid worden graag de Arapej van Nieuw-Guinea genoemd, maar ook deze mensen die elkaar, naar men zegt, nooit slaan, zijn niet vrij van agressie. Margaret Mead schrijft dat de kinderen geleerd wordt hun woede niet af te reageren op andere kinderen maar **op voorwerpen**. Als twee spelende kinderen ruzie krijgen, komt meteen een volwassene tussenbeide die de kinderen van elkaar scheidt. De aanvaller wordt van de speelplaats verwijderd en vastgehouden. Hij mag woedend met zijn voeten om zich heen trappen, schreeuwen, en stenen op de grond gooien — maar hij mag geen ander kind aanraken! De gewoonte om zijn woedegevoelens ten aanzien van andere personen te koelen op voorwerpen in zijn omgeving blijft het hele leven lang bestaan. Een man die kwaad is kan wel een uur lang op zijn gong of op zijn handpalmen slaan, schrijft Mead. De Hopi-Indianen onderdrukken lichamelijke agressiviteit en vinden wedstrijden smakeloze aangelegenheden; zij leren zelfs tegen hun vijanden te glimlachen en in het dagelijks leven met zachte stem te spreken. Zij leren met elkaar te delen en samen te werken. Maar één vorm van agressie bleef hun open; met een tong zo scherp als een giftige pijl voert de Hopi een voortdurende oorlog op kleine schaal met zijn soortgenoten.” Dit citaat uit het boek „Liefde en Haat” van prof. dr. Eibesfeldt (uitgever Ploegsma) op blz. 83 herinnert mij aan een fictief gesprek tussen vader en zoontje: „waarom maak je zo vaak ruzie met Ma? Omdat ik op kantoor nooit boos mag worden! En waarom slaat Mama mij zo dikwijls? Omdat ik, je Pa, zo vaak ruzie met haar heb! Waarom probeer je dan niet om eerst je boosheid op kantoor te hebben? Omdat we dan geen centjes meer krijgen!” Derhalve gaan de huiselijke twisten door, getemperd door valium e.d.

Prof. Eibesfeldt heeft ook door proeven met dieren aangetoond, dat een mannetje dat zijn opgekropte vechtdrift niet op een rivaal kan afreageren, niet kan paren maar zijn eigen wijfje fel aanvalt en haar soms zelfs doodt. Van de fysiologische processen die agressieve neigingen veroorzaken, is nog te weinig bekend maar men weet wel dat ze periodieke schommelingen vertonen en dat de veroorzaakte agressie in ieder geval een uitweg zoekt, desnoods richt het dier zijn aanvallen op zijn eigen staart, schaduw of spiegelbeeld. Staartloze mensen richten hun agressie op zichzelf (depressies, hartkwalen, maagzweren, suïciden) en laten hun maatschappelijke structuren onveranderd (vanwege de centjes). In de ijdele hoop dat hogerhand (God of een autoriteit) er wat aan zal verbeteren. Een groot aantal mensen associeert zich met een huisdier; evolutiebewuste humanisten beseffen bovendien dat wij alles in ons lichaam met dieren gemeenschappelijk hebben en zij trekken daaruit bepaalde conclusies voor hun eigen gedrag en maatschappij-opvatting.

Den Haag, H. Snijder

Subsidie voor bijzondere huisvesting

Staatssecretaris drs. M. P. A. van Dam van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft twee organisaties die zich inzetten voor de huisvesting van alleenstaanden, werkende jongeren, enz. meegedeeld, dat hij hun verzoek om rijkssteun voor 1975 heeft ingewilligd.

Aan het Landelijk Overleg voor Bijzondere Huisvesting in Den Haag heeft de

staatssecretaris — mede namens de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk — een subsidie toegezegd van ten hoogste f 75.000,—; aan de Landelijke Federatie Bijzondere Huisvesting in Amsterdam verleende de staatssecretaris een bijdrage van ten hoogste f 181.000,—.

Tentoonstelling huisvesting voor bejaarden

In het Utrechtse Stadsarchief aan de Alexander Numankade is uniek materiaal verzameld over de bejaardenzorg en bejaardenhuisvesting door de eeuwen heen.

Deze tentoonstelling, „Van gasthuis tot verzorgingsflat” schenkt ook aandacht aan huidige en te verwachten problemen op het terrein van de bejaardenhuisvesting.

De tentoonstelling is nog geopend tot 20 april, van maandag tot en met vrijdag van 10.00 uur tot 16.00 uur en op zaterdag van 9.00 uur tot 12.00 uur ('s zondags gesloten). De toegang is gratis.

radio-televisie

RADIO:

zondag 27 april

9.30 uur. **Titel:** Zit er wat in? **Ondertitel:** Aktualiteiten en muziek met o.a. Bejaardenhuisvesting. Samenstelling: Rina Spigt en Casper Vogel.

TV

20 april: Kindermishandeling (mevr. Rood, dr. Koers)

GEHOORD - GEZIEN - GELEZEN

Hoe voelt discriminatie?

Eén van de meest voorkomende kreten die je als feministe of voorstandster van de vrouwenemancipatie naar je hoofd geslingerd krijgt, is: „De problemen waar jij je mee bezighoudt, zijn de problemen van een klein groepje, een élite. Het gros van de vrouwen voelt zich prima, nimmer gediscrimineerd — hoogstens geïrriteerd door jouw geschreeuw dat hun situatie veranderd moet worden”. En daar sta je dan. Bewijzen dat dat níét zo is, is niet eenvoudig. Toegeven dat het misschien wél zo is, maakt al je geroep om verandering en verbetering van de vrouwelijke situatie tot een nogal belachelijke aangelegenheid.

Alleen daarom al was het een uitstekend idee van **Margriet** een onderzoek te houden onder de Nederlandse vrouwen, waarbij zij zelf eens konden zeggen hoe ze denken over allerlei zaken die verband houden met dat vrouw-zijn. Voor dat **Margriet** binnenkort zelf tot publicatie van de uitkomsten overgaat, gaf ze ons toestemming in **Zijwijzer** een voorproefje te geven.

grootbrengen van kinderen, en 32 pct. dat de rol van echtgenote en moeder een vrouw niet echt voldoende mogelijkheden biedt om zich te ontplooien. Eenderde van de ondervraagden vindt dat de mogelijkheden van een vrouw het best tot hun recht komen door huwelijk, moederschap en een baan te combineren.

Cartoon uit The New Yorker.

Natuurlijk laten de cijfers ook zien dat eenderde of, op sommige punten, de helft van de Nederlandse vrouwen niets voelt van achterstelling, dat zij de traditionele vrouwenrol waarderen of prefereren — maar waar het hier om gaat is: te ontzenuwen dat vrouwen-emancipatie alleen maar de zinloze vrijetijdsbesteding zou zijn van enkele dolgedraaide dames. Dat vinden trouwens vrouwen die zelf niet actief aan emancipatieclubs meedoen, ook niet.

18 pct. zegt nl. dat vrouwen die zich tot Man-Vrouw-Maatschappij of Dolle Mina voelen aangetrokken „heel gezonde vrouwen zijn, die een verkeerde mentaliteit aanvechten” en 40 pct. beschouwt hen als „normale vrouwen met terechte bezwaren”. Eén op de vijf ondervraagde vrouwen zegt dat de genoemde emancipatiebewegingen hen in één of meer opzichten hebben beïnvloed. En het verwijt dat ik ook nogal eens hoor „dat wij gelukkige wezens alleen maar ongelukkig maken met ons gedram” blijkt ook niet op te gaan, want de antwoordmogelijkheden die een positieve verandering suggereren worden tweemaal zoveel genoemd als die welke een negatieve verandering aangeven. 10 pct. zegt b.v. dat ze door die bewegingen meer waardering voor vrouwen kre-

gen, 8 pct. dat ze huwelijk en werk nu beter kunnen combineren, 4 pct. dat ze een betere verhouding met hun man kregen. Het is maar een heel kleine en zeker selectieve greep die ik in de onderzoeksresultaten deed. Lees de rest t.z.t. in **Margriet**, want het is leuk en motiverend.

H. d' A.

(uit Zijwijzer)

Zelfbeleving per boek

Een bekend Frans gezegde luidt: C'est le ton qui fait la musique.

In het Nederlands wil dat ongeveer zeggen: 't scheelt veel hoé je iets zegt.

Een gedicht ontleent daaraan veelal zijn kracht, en niet aan de mededeling zelf, die best alledaags mag zijn. De vorm waarin de boodschap dan gegoten wordt bepaalt of die betekenis overkomt, welke de auteur ons wil doen ervaren.

De laatste vijf jaar zijn er talloze boeken verschenen, die theoretisch of praktisch het terrein van het „tot zichzelf komen” ontginnen, het doel hebben ons te ontlasten van spanningen en onbehagen omtrent ons „zelf”. Ook de radio besteedde hieraan aandacht in de vorm van een wekelijks programma, waarin een indringende stem een tekst zei, met het doel de luisteraar in wekelijkse stadia tot zichzelf te laten komen.

Kwam dit programma al dweperig over, deze tekst in boekvorm zal een lezer helemaal afschrikken door de toon waarop men de muziek van „het eigen ik” tot klinken tracht te brengen.

Met een dichterlijke taal en bladspiegel versluiert de schrijfster haar waardevolle tips om tot zelfbeleving te komen.

Het boek mist daardoor zijn eerste doel omdat het weliswaar gelezen zal worden maar ons aanspreekt in het sfeertje waar we aan het Eind van het boek toe in staat zouden moeten zijn: Leegte. Gelukkig is de boodschap groot genoeg om een gaatje te vinden door deze woordenbrij.

Op niet genummerde bladzijden in een science fiction omslag. Foto's benadrukken de kloof tussen vorm en inhoud, welke laatste, met reserve, aanbevolen wordt.

A.V.

Tina Fransen, Ontmoetingen met jezelf. De Nederlandsche Boekhandel.

Arbeidsongevallen nemen toe

Het aantal arbeiders dat in het werk bij ongelukken omkomt wordt geschat op 100.000 per jaar; ongeveer 1500.000 worden invalide en arbeidsongeschikt. Er is weinig hoop dat deze statistieken er in de toekomst beter zullen uitzien. Oorzaak: het mes van de moderne technologie snijdt aan twee kanten. Enerzijds helpt ze de arbeid te verlichten, aan de andere kant bergt ze veel gevaren voor de gezondheid in zich.

Na de Tweede Wereldoorlog was het aantal chemicaliën dat geregistreerde ongelukken veroorzaakte ongeveer 50. Nu worden dagelijks 600.000 chemicaliën gebruikt en per jaar komen daar duizenden bij.

(Vertaald uit „Information” internationale Arbeidsorganisatie — maart 1975)

humanist

eindredakteur: Jetske Mijs. Druk: Lumax, Utrecht.

Redactie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030-31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.